

АЛМАШИНУВ ТИШЛОВЛИ БОЛАЛАРДА АРАЛАШ СЎЛАК ЭЛЕМЕНТ ТАРКИБИНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ

Саидов А.А., Бободўстов У.К.

Бухоро давлат тиббиёт институты, Ўзбекистан

akbar_saidov_1980@mail.ru

Ҳозирги кунда Жаҳон Соғлиқни сақлаш ташкилоти томонидан ер кураси аҳолиси орасида кузатилаётган касалликлар номенклатурасида қатор ўзгаришларни, жумладан янги турдаги касалликларнинг аниқланиши, касалликлар клиникасидаги симптоматик номутаносибликлар ёки янгича этиоомилларнинг асоратидан организм химоя тизимидаги ўзгаришларни санаб ўтишимиз мумкин. Сўнгги йилларда олиб борилган изланишлар тиш-жағ аномалияларидаги морфофункционал ўзгаришларига нафақат танадаги умумий касалликлар ёки экологик салбий омиллар балки, оғиз бўшлиғи микробиоценозидаги ўзгаришлар, гомеостатик мувозанатни бузилишига ва айнан макро-микроэлемент кўрсаткичига таъсири ҳам сабаб бўлишини кўрсатмоқда.

Тиш-жағ аномалиялари мавжуд бўлган 7 ёшдан 14 ёшгача бўлган 16 нафар соғлом болада ва тиш жағ тизими нуқсонлари мавжуд бўлган 54 нафар болаларда оғиз бўшлиғи суюқлиги таркибида - Са, Fe, К, Mg микдорини аниқланди. Тиш- жағ аномалиялари бор барча беморлар клиник текширувни ўз ичига оладиган кўрикдан ўтказилиб анамнез йиғилди ва аномалияларни Энгль таснифи бўйича ташхисладик. Шунингдек барча ўсмир ва болаларда юз ва бошнинг антропометрик текшируви ва жағнинг диагностик моделларини таҳлили ўтказилди.

Тишлар ўлчамининг ўзоро мослиги ва тиш қаторларинг кенгиги Pont бўйича, сагиталь ўзгаришлар Korkhaus усули бўйича, тиш ёйи сигменти ўзоро муносабати ва тиш қаторлари шакли ва муносабати Gerlach бўйича ўрганилди, тиш қаторидан ташқари тишларнинг сагиттал, трансверсал ва вертикал текисликдаги ҳолати баҳоланди. Ҳар бир текширилувчидан оғиз бўшлиғи суюқлигини таркибий қисимидаги қўзғатилмаган - Са, Fe, К, Mg микдорини ўрганиш учун сўлак йиғиш поликлиникада эрталаб соат 8 дан то 9 гача оч қоринда олиб борилди. Барча гуруҳдаги текширилувчи беморларни тишлари олдиндан сифатли тозаланди ва беморлардан сўлак ажралишини қўзғайдиган муолажалар олиб борилмаслиги тўғрисида тушинтирилди. Элемент таркибини ўрганиш жараёнида 0,9 мл оғиз бўшлиғи суюқлиги қўзғатилмаган қисми бевосита оғиз бўшлиғидан йиғилиб аралаш сўлак 8000 об/мин тезликда 15 дақиқа центрифугаланди. Оғиз бўшлиғи суюқлигининг қўзғатилмаган қисмидан ҳосил бўлган чўкмаси махсус пробиркага қуйилиб 30 °С ҳароратда сақланди.

Оғиз бўшлиғи суюқлигини қўзғатилмаган қисми элементлар таркибини ўрганиш «БиоХимМак» (Россия) фирмасининг коммерция наборлари реактивлари ёрдамида автоматик биохимиявий анализаторда амалга оширилди.

Олинган тадқиқот натижалари «Microsoft Excel XP», «Statistica 6.0» дастурида статистик ишлов берилди, Стъудент меъзонида ҳисобланди, фарқлар орасидаги ҳаққонийлик коифиценти кореляцион таҳлил қилинди ва фарқлар орасидаги $p < 0,05$ эътиборга олинди.

Текширилган мактаб болалари оғиз бўшлиғи суюқлиги микроэлемент таркибини ўрганиш натижалар шуни кўрсатадики, тиш -жағ аномалиялари мавжуд текширилган мактаб болалари сўлагида К элементи ионлари миқдори ўртача 1,9 мартага ошган. Оғиз бўшлиғи суюқлигида қўзғатилмаган Са элементи ионларининг ошиши тиш-жағ тизимининг элементга юқори эҳтиёжидан далолат беради, чунки Са ионларининг сўлакдаги концентрацияси қондаги Са концентрациясига боғлиқ.

Худди шундай ўхшаш ўсиш сурати нисбатан К ионларига ҳам кузатилиб, оғиз бўшлиғи суюқлигидаги қўзғатилмаган концентрацияси ўртача 1,6 мартага ошади. Бу ҳолатни тиш-жағ тизими ва оғиз бўшлиғи шиллиқ қавати калий ионларига нисбатан эҳтиёжи ошиши билан сўлак безлари калий ионларини сўлакга секрециясини ошириши билан изохлаш мумкин. Хужайра метоболити бўлган Mg ионлари назорат гуруҳи билан таққослаганда ўртача 36% га пасайиши кузатилади. Ҳолатни Mg ионларининг оғиз бўшлиғи суюқлигидаги бундай ўзгариши, унинг қондаги паст концентрацияси билан боғлиқ бўлишлиги ва натижада нерв хужайраларидаги метаболик жараёнларнинг бузилишига олиб келиши билан изохлаш мумкин.

Тиш-жағ аномалиялари мавжуд мактаб болаларининг оғиз суюқлигида сезиларли даражада Fe моддасини экскрециясини ошиши ва магний миқдорини камайиши, оғиз бўшлиғида оксидатив стрессни фаоллаштиради ва бу аралаш сўлакдаги макроэлементлар дисбалансини тезлашишига олиб келувчи сабаблардан бири бўлиб, иммунопатологик ҳолатга олиб келувчи мойилликнинг шаклланишига сабаб бўлади.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Шукурова, У. А., С. С. Гаффорова, and С. А. Гаффоров. "ПЛОМБА АШЁЛАРИНИНГ ОҒИЗ БЎШЛИҒИ ТЎҚИМАЛАРИГА, СЎЛАК ТАРКИБИДАГИ БИОКИМЁВИЙ ВА ИММУНО-МИКРОБИОЛОГИК ОМИЛЛАРГА ТАЪСИРИ." *Stomatologiya* 1 (2020): 60-65.